Hankesuunnitelma/Tarjous

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

Tarjouksen antaja:

Yrkeshögskolan Arcada

Yhteyshenkilö:

Mats Nylund

mats.nylund@arcada.fi

0405125699

Jakamistalous ja alustatyö

Yhteiskuntatieteissä ja politiikassa on viime vuosina keskusteltu jakamistalouden noususta. Jakamistaloudella viitataan yhteisölliseen tuotantoon ja kuluttamiseen. Taustalla on ajatus verkostoista, joissa vertaistuotannon periaatteella luodaan ja jaetaan palveluja ja hyödykkeitä.

Jakamistalous on nähty sekä valtavirtatalouden haastajana että sen vahvistajana. Näkyvä osa jakamistaloutta ovat kaupalliset yritykset, jotka näkevät jakamistaloudessa ennen kaikkea tuottoisaa digitaalista liiketoimintaa, joka ”skaalautuu”, eli on helposti siirrettävissä alati uusille markkinoille. Toisaalta on paikallisia ruohonjuuritason toimijoita, joiden näkökulmana on yhteisöjen kehittäminen ja ekologisempi yhteiskunta (esim. Yhteismaa ja aikapankit). On myös kasvuyrityksiä, jotka pyrkivät yhdistämään liiketoiminnan sekä yllä mainitut yhteiskunnalliset tavoitteet.

Tämän hankkeen tavoitteena on selvittää jakamistalouden leviämistä Suomessa ja maailmalla. Selvityksen erityisenä näkökulmana on jakamistalouden vaikutukset työelämään. Hankkeen tulokset julkaistaan tulevaisuusvaliokunnan raportissa keväällä 2017. Hankkeessa selvitettäviä kysymyksiä ja aiheita yleisellä tasolla ovat:

- Mitä on jakamistalous?
- Mikä on jakamistalouden suhde rinnakkaisiin käsitteisiin kuten alustatalous, keikkatalous ja yhteistoimintatalous (collaborative economy).
- Miltä näyttää jakamistalouden leviäminen Suomessa, mitkä ovat jakamistalouden sektorit (esim. tila ja liikkuminen), muodot sekä ketkä ovat jakamistalouden kentän toimijoita?
- Onko jakamistalous uutta yhteisöllisyyttä vai riistokapitalismia?

Suhteessa työelämään jakamistalous on nähty sekä mahdollisuutena että uhkana. Kansainvälisessä keskustelussa voi erottaa ainakin seuraavat uskomukset ja väittämät:

- Jakamistalous saattaa luoda merkittävän määrän uusia työpaikkoja Suomessa ja maailmalla
- Jakamistalous saattaa muodostua olemassa olevien työpaikkojen uhaksi
- Jakamistalouden leviäminen saattaa merkitä rakenteellisia ja merkittäviä heikennyksiä nykyisiin työsuhteisiin ja työntekijöiden asemaan.

Jakamistalouden leviäminen merkitsee todennäköisesti kaikkia näitä asioita, ainakin globaalilla tasolla. Siksi suomalaisten päättäjien on tärkeä muodostaa tilanteesta paras mahdollinen kokonaiskuva. Työelämän tutkimuksen näkökulmasta jakamistalouden kehitykseen liittyy piirteitä, jotka ovat tuttuja ns. itsensä työllistäjien ympärillä käydystä keskustelusta. Laajemmassa mielessä jakamistalouden vaikutukset liittyvät myös mm. työelämän digitalisointiin, verkostoitumiseen ja globalisoitumiseen. Onkin tärkeä liittää jakamistalouden ja työn tarkastelu työelämän yleiseen kehitykseen.

Jakamistalouden vaikutukset työelämään on tutkijoiden keskuudessa nähty erittäin merkittävänä aiheena. Toisaalta on myös esitetty jakamistalouden määrittelyjä, jotka sulkevat työn ja palvelut jakamistalouden ulkopuolelle. Tässä selvityksessä nojataan siksi myös sellaisiin käsitteisiin kuten alustatyö ja joukkoistettu työ. Keskeisiä kysymyksiä ovat:

- Mitä jakamistalous merkitsee työelämän, työsuhteiden ja yrittäjyyden kannalta? Miten laajasta ilmiöstä on kyse?
- Minkälaisia työmahdollisuuksia ja työsuhteita jakamistalous tarjoaa? (esim. osa-aikatyö, mikrotyö, sekatyö, yksityishenkilö työantajana ym.)
- Minkälaisia kipukohtia jakamistalouden työhön ja yrittäjyyteen liittyy (työsuhteet, ansiotaso, sosiaaliturva ja sosiaalivakuutus, eläke, byrokratia, verotus ym.)?
- Miten sosiaaliturva ja muut turvaverkot mukautuvat jakamistaloudessa muodostuneisiin olosuhteisiin? (työsuhteen ja toimeksiannon erot, perustulo, ay-liike ja työnantajat)?

Digitalisaatioon ja globalisoitumiseen liittyvät seuraavat kysymykset:

- Miten EU suhtautuu jakamistalouteen? Miten jakamistalous liittyy EU:n digitaalisiin sisämarkkinoihin, niiden tilaan ja kehitykseen?
- Miten suomalaiset jakamistalouden toimijat selviävät globaalissa kilpailussa?
- Miten asiakastietoa kerätään digitaalisessa taloudessa? Kenellä on oikeus käyttää tätä tietoa? Minkälainen kilpailukeino tieto (data) on jakamistaloudessa? Jääkö kansalaisten tuottama tieto yksityisten kansainvälisten yritysten käyttöön?
- Jakamistalouden toinen aalto: Miten uusi lohkoketjutekniikka muuttaa jakamistaloutta?

Selvityksen lähtökohdat

Selvitys pohjautuu osittain raportin tekijän johtamalle hankkeelle *Jakamistalous: Urbaanin osallistumisen ja kansalaisaktivismin uusi muoto.* Tämä hanke alkoi vuoden 2015 alussa ja loppuu

vuoden 2016 lopussa. Tämän kartoittavan hankkeen keskeisiä johtopäätöksiä on, että jakamistaloudella on erittäin suuret vaikutukset juuri työelämään. Tarvitaan tutkittua tietoa jakamistalouden vaikutuksista työelämään, työelämän turvaverkkoihin ja toimeentuloon. Hankkeessa on tehty laadullisia haastatteluja ja hakeuduttu vuorovaikutukseen sekä jakamistalouden toimijoiden, että poliittisten päättäjien kanssa. Olemme tehneet havaintoja jakamistalouden verkostoista sekä seuranneet aiheesta tehtyjä uutisia, poliittisia kannanottoja, selvityksiä ja tutkimuksia. Vuoden 2015 alusta olemme keränneet ja tallentaneet satoja verkkotekstejä ja dokumentteja jakamistaloudesta.

Hankkeen toteutus

Hanke toteutetaan Arcadan ammattikorkeakoulussa ja selvityksen laatii mediakulttuurin yliopettaja, dosentti Mats Nylund. Hankkeen kesto on 1.12-31.5. Kevään 2017 aikana järjestetään kolme seminaaria selvityksen tueksi. Yksi seminaari on tapaaminen suomalaisten jakamistalouden ja työelämän tutkijoiden kanssa, toinen on uusien työvälitysalustojen edustajien kanssa (esim. Moppi.com, Workpilots; Jelppis, Treamer, Suomen suoratyö). Kolmas tapaaminen jakamistalouden työntekijöiden kanssa. Seminaarit järjestetään tulevaisuusvaliokunnan avoimina kuulemisina.

Hankkeessa hyödynnetään yllä kuvailtua Urbaanin osallistumisen ja kansalaisaktivismin uusi muoto –hankkeen tuloksia ja aineistoa. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa (joulukuu 2016) erotellaan Jakamistalous ja alustatyö –hankkeen kannalta keskeinen tutkimusaineisto. Kevään seminaareissa kerätään vielä täydentävää tutkimusaineistoa.

Hankkeen kustannukset

Hankkeen kustannukset ovat 10 725 euroa (+ALV). Hinta ilman ALVia sisältää Mats Nylundin yhden kuukauden työpanoksen, sosiaalikustannukset ja yleiskustannukset.